

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

СЕКЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ»

Гудима Ігор,
доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

**ДЕМІФОЛОГІЗАЦІЯ РЕЛІГІЙНОЇ СВІДОМОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ:
СОЦІАЛЬНО-ОНТОЛОГІЧНІ ВИМІРИ**

Сучасні процеси, що нині відбуваються у світі, вимушують інтелектуалів звертатися до християнського спадку, аби в нових культурних умовах надати оцінку аргументації основних доктрин християнської віри. Збройна агресія проти України кинула виклик основоположним принципам європейського світоустрою, вона також сколихнула увесь християнський світ і змусила по-новому осмислити окремі традиційні переконання та погляди. У межах різноманітних християнських віросповідань нові акценти, внесені в доктрину миру та війни виражені більшою чи меншою мірою, однак орієнтовані приблизно на схожий результат - оновити, наскільки це можливо, наявні положення вчення та наблизити його до історичної реальності. А тому в середовищі різних християнських конфесій, попри доволі помітну несхожість підходів теологів, спільним мотивом розмислів виступає стурбованість якнайшвидшим подоланням розриву між власною вірою та реальністю сучасного світу.

Війна очевидячки показала кліру та широкому загалу звичайних віруючих, що ігнорувати драматичні реалії, спробувати стояти осторонь трагедії українського народу, надалі неприпустимо, інакше це спричинить борсання вірян в архаїці минулого, в замкненому колі застарілих ідей, усього того, що навряд чи відгукнеться в свідомості сучасників. Військова агресія проти України, відверта ворожість наказів військового керівництва супротивника, застосування сили проти невинних у військових злочинах вимушує християнських лідерів гранично визначити своє ставлення до наявної військово-політичної ситуації з точки зору загальнозначущих, «наскрізних» цінностей християнства. Наявні релігійні традиції, особистісні уподобання духовних лідерів різних християнських віросповідань зумовили широкий спектр оцінок сьогодення, крайніми точками якого є альтернативні підходи, що передають стан розуміння питання у форми дилеми – «або-або»: можливості зосередження на закликах до миру чи активної допомоги опору агресору. Необхідність збереження

справедливості та потреба покарання зла, розуміння важливості дотримання базових прав людини вимушують теологів балансувати між консервативністю окремих положень Священного Писання та бажанням по-новому збагнути традиційні істини.

Християнство ще на початкових етапах власного становлення, як історично окремої, історично давньої й оригінальної віри, прямо відкидало насильство будь-якого гатунку, віддаючи рішучу перевагу добровільному мучеництву перед злом і насильством у будь-яких їх видах і формах. З тих вікопомних часів питання відповідальності релігійних спільнот за мир, їх компетенції у справі збереження миру, у своїх крайніх пагонах поставали між прибічниками повного пацифізму, які відверто та прямо заперечували насильство та так званими прихильниками «справедливої війни», які знаходили підстави його виправдання в окремих випадках. Однак слід визнати, що традиційна християнська точка зору все ж різними засобами швидше заохочує відразу до несправедливості та насильства, аніж його виправдання.

Війна загалом докорінним чином раптово якісно змінює звичайне буття людини, піддаючи ревізії окремі її цінності, погляди та переконання. Людина несподівано опиняється в ситуації граничного вибору, коли свідомості кинуті могутні виклики та виникає гостра потреба реформування сенсів, уточнення поняття зла, переусвідомлення соціальної відповідальності вірянина. У драмі лихоліття війни відбуваються глибокі зміни релігійної свідомості – теоретичної й буденної, одним із напрямів яких є деміфологізація. При чому, деміфологізація тут – не процес нівелювання віри, а - нагальна спроба її раціонального, радше критичного осмислення, для виявлення глибинно-істинного у ній та відмови від елементів застарілих, увіч неприйнятних для сучасної свідомості. У цьому контексті слід особливо акцентувати, що драма страждань українського народу кинула серйозний виклик християнській теології, особливо в тій її частині, яка пов'язана з соціальним вченням, соціальною безпекою й захистом вірян, соціальною відповідальністю християнина, черговий раз спонукала до розмислів про зміст віри та реальний стан справ. Гострота питання посилюється також загальною тенденцією екзистенціалізації християнської теології, посиленням принципів перфекціонізму у протестантській етиці та зрештою конституюванням в царині теології нової предметно-дисциплінарної області – політичної теології. Остання, зокрема, покликана, передовсім, змінити епістемну основу християнської теології, сам спосіб буття ладу та смислу у царині її провідних ідей, виявити чистоту сакрального достоту при переході від міфологем, історично вкорінених у свідомість, до дійсного глибинного змісту Одкровення.

Міфологічна свідомість мирного часу орієнтована приблизно на схожі базові релігійні концепції – ідею суворого, але в цілому доброзичливого та справедливого божественного промислу, сприйняття пануючого глобального політичного ладу у його релігійно-легітимних

вимірах, оцінку історичного поступу, як відзначеного Богом. Війна проти України стала не тільки глобальним геополітичним злом, однак й викликом богослов'ю, котре, коли воно сподівається мати своє майбутнє, має піддати уточненню та перегляду окремі власні доктрини, представити основні сенсубуттєві ідеали у їх сучасній теологічній перспективі, у нагальній трансформації вчення від міфологічного елемента, через виявлення його глибинно-символічного змісту, аж до екзистенціально значущого звучання. А, відтак, соціально-онтологічний вимір деміфологізації релігійної свідомості нині полягає в докорінній зміні попередньої моделі соціальної реальності (міфу) у відповідності з новими сучасними військово-політичними й екзистенціальними факторами буття, виявлення сакрально-істинного у вікопомних релігійних твердженнях та, зрештою у зміні самого способу зустрічі людини з викликами буття. Тут віра виходить з маргінезу культурного простору, стає більшою за банальне раціональне благочестя й, у такий спосіб ревіталізована й очищена від міфологічних нашарувань, знову стає мовою істини, справедливості, доброчесності, а слово чергового разу повертає свій сакральний статус.

Очищення віри від випадкового у ній, звільнення свідомості від оман здобуває особливе значення в нинішніх умовах України – чи можна звичайним чином вклонитися Богу та чи вдовольнятимуть його славослов'я, коли масово гинуть люди, проливається кров невинних жертв, чи правильно спокійно споглядати розбиті долі тисяч людей, поглинутих лихоліттям війни, миритися з руйнуванням культових споруд, обмеженням прав і свобод одновірців, чи знайде виправдання прихисток за ідеями пацифізму тих, хто бачить наступ зла?

Іншим аспектом питання деміфологізації свідомості у нинішніх реаліях є розвінчання пануючих ідеологем і міфологем агресора, дійсним світоглядним підложжям і вмотивуванням яких є експансіоністські наміри. Воно має бути спрямоване на системну критику ідеологічних настанов агресора, які пропонуються як контр-моделі західним скалярним цінностям, створення спільної стратегії протистояння просуванню ворожих пропагандистсько-агітаційних альтернатив. Тут особливо корисною представляється взаємодія з духовними лідерами християнських церков і організацій, провідними теологами й інтелектуалами в сучасній боротьбі ідей, на шляху послідовної деміфологізації політичної свідомості Заходу, звільнення її від нав'язаних чи запроваджених в її контент міфічно-символічних чи ірраціональних елементів.